

“Қазақ хандығының құрылуы”

Қазақ хандығы — бүгінгі Қазақстан Республикасы мен көрші аймақтардың территориясында 1465-1847 жылдар аралығында өмір сүрген мемлекет. Қазақ хандығы Еділден Жайыққа дейінгі территорияны, Сырдария мен Амудария өзендерінің аралығын, Хорасан жерін қамтыған.

Қазақ хандығының мемлекеттік құрылымы дала демократиясына негізделген монархияға негізделген. Мемлекет басшысы - хандар саяси билік жүргізетін. Олар төре тұқымынан шыққан сұлтандар арасындағы таңдау негізінде сайланатын.

Қазақ хандығының тұңғыш ханы – Керей, соңғы ханы - Кенесары Қасымұлы

КЕРЕЙ МЕН ЖӘНІБЕК ХАНДАРЫ

Қазақ хандығынын негізгі қалаушылары
және алғашқы хандары

Сібір хандығы

Қазақ хандығы

Жоңғар хандығы

Моғолстан

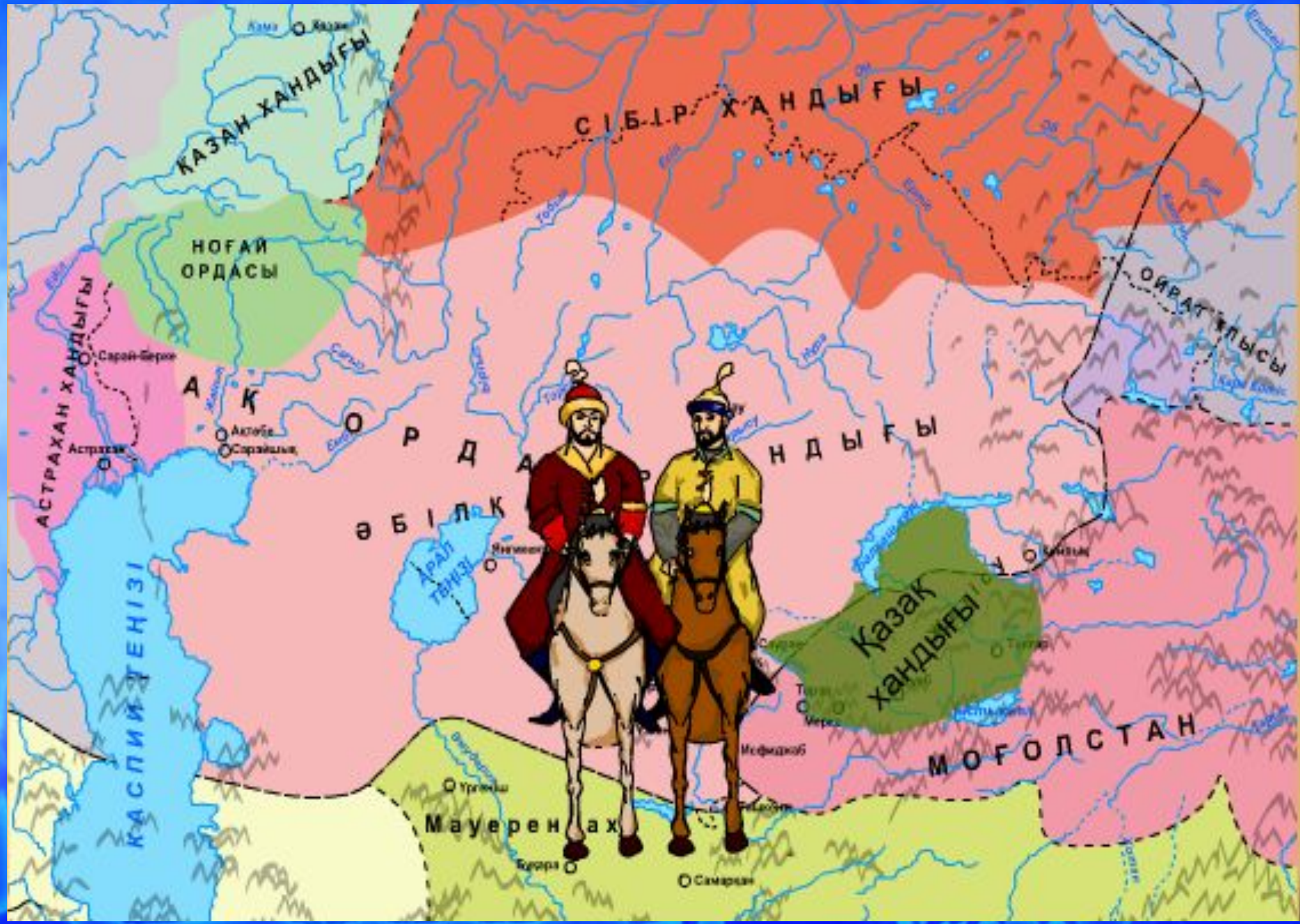
Бұхар хандығы

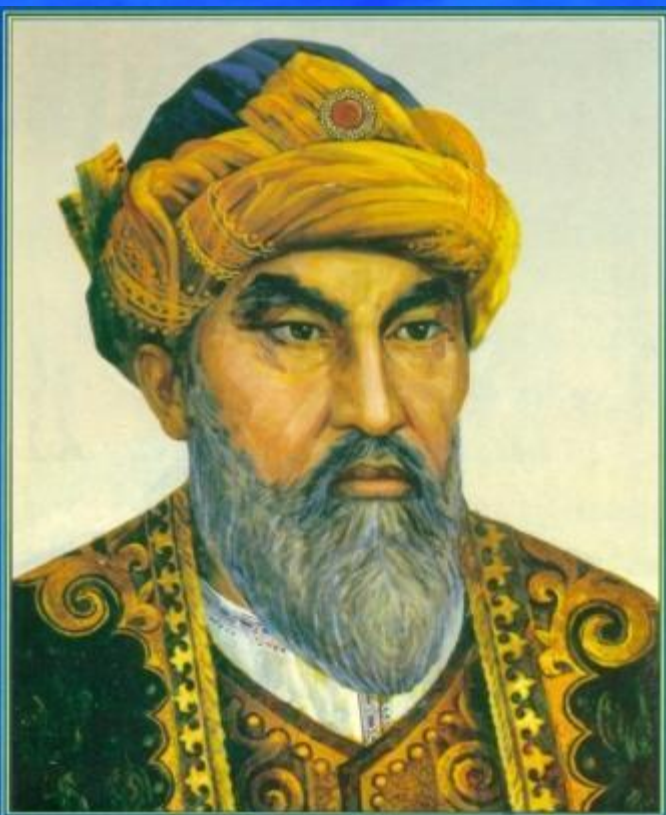
Қазақ мемлекеттігін қалыптастырған басты себептер

Қазақ халқының құрылуы және оның жүздерінің айқындалуы

Әлеуметтік қатынастардың нығаюы

**Мұхаммед Хайдар
Дулати**

**Керей мен Жәнібектің
Батыс Жетісуға көшіп
келуін халқымыздың
тұңғыш көрнекті
тарихшысы, ғұлама
Мұхаммед Хайдар
Дулати **1465-1466**
жылдар деп жазады.**

Қазақ хандығының құрылуының себептері

Халық бұқарасының Әбілқайыр ханға наразылығының күшеюі

Керей мен Жәнібек сұлтандардың Қазақ хандығын құруға ұмтылуы

Алым-салықтың көбеюі

Әбілқайыр ханның ойраттардан жеңіліп қалуы

Қазақ хандығының нығаюы

Әбілхайыр ханның өлімі, Өзбек ұлысындағы терең дағдарыс Жәнібек пен Керейге Сырдарияның орта ағысы өңіріне, Түркістанға қайта оралып, ендігі уақытта бұл аймақты жаңа мемлекеттің орталығына айналдыру үшін күрес жүргізуіне мүмкіндік береді. 1470 жылдан бастап Сыр өңірінде қазақ жасақтары көріне бастайды.

Осы кезден бастап Шығыс Қыпшақ даласының далалы аудандары мен Сыр бойының орта сағасындағы қалалы орталықтарды өзіне қарату үшін әрекет ету XV ғасырдың 70—80-жылдары, алдымен, Жәнібек пен Керей хандардың, содан соң олардың мұрагері Бұрындық ханның негізгі қызмет арқауына айналады.

Бұл жігерлі де мақсатты әрекет XV ғасырдың соңы және XVI ғасырдың алғашқы онжылдықтарындағы қазақ хандарының қызметінде өз жалғасын тапты. Қазақ билеушілерінің Түркістан мен оның төңірегіндегі қалалық орталықтар үшін мұндай табанды күрес жүргізуінің өз себептері бар.

ҚАЗАҚ ХАНДЫҒЫНЫҢ ҚҰРЫЛУЫ МЕН ХАНДАР КЕСТЕСІ

*Қазақ хандығы (дербес мемлекетіні)
1459 ж. Құрылуы. Оның негізін салушылары:*

Керей хан (1459-1473)

Жәнібек хан (1473-1480).

ҚАЗАҚ ХАНДАРЫНЫҢ КЕСТЕСІ

1. Керей хан (1459-1473)
2. Жәнібек хан (1473-1480)
3. Бұрындық хан (1480-1511)
4. Қасым хан (1511-1518)
5. Мамаш хан (1518-1523)
6. Таһир хан (1523-1533)
7. Бұйдаш хан (1533-1534)
8. Қожа Махмұт (1534-1535)
9. Тоғым хан (1535-1537)
10. Хақназар хан (1538-1580)
11. Шығай хан (1580-1582)
12. Тәуекел хан (1582-1598)
13. Есім хан (1598-1645)
14. Жәңгір (салқам) (1645-1680)
15. Тәуке хан (1680-1718)
16. Батыр хан (1718-1726)

Ұлы жүз территориясы 1224 жылдан бастап Шағатай ұлысының құрамында болды. Қазақ хандығы құрылған кезде ұлы жүзде Монғолстан хандылығы еді. 1740 жылға дейін Жолбарыс хан (Шағатай ұрпағы) басқарды. Одан соң қоқан хандығының қол астына өтті. 1864 жылы Ресей приставына бағынды.

ОРТА ЖҮЗ ХАНДАРЫ:

1. Қайып хан (1716-1719)
2. Сәмеке хан (1719-1734)
3. Әбілмәмбет хан (1734-1771)
4. Абылай хан (1771-1781)
5. Уәлі хан (1781-1819)
6. Бөкей хан (1815-1819)
7. Кенесары хан (1841-1847)

КІШІ ЖҮЗ ХАНДАРЫ:

1. Әбілқайыр хан (1718-1748)
2. Нұралы хан (1748-1786)
3. Ералы хан (1791-1794)
4. Есім хан (1795-1797)
5. Айшуақ хан (1797-1805)
6. Шерғазы хан (1805-1824)
7. Бөкей хан (1801-1815)
8. Шығай хан (1815-1823)
9. Жәңгір хан (1823-1845)